शिक्षक तालिममा पाएका अनुभवको कक्षाकोठा शिक्षणमा उपयोग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र संकाय, स्नातकोत्तर तह (एम.एड.)
दोस्रो वर्षको पाठयक्रम तथा मूल्याङ्कन विषय अन्तर्गत कोर्ष
नं. ५९८ को आवश्यकता पूरा गर्नका लागि प्रस्तुत
शोध प्रस्तावना

शोधकर्ता
दुर्गा राज ढुङ्गगाना
परीक्षा रोल नं. : १३०१७२/२०६७
त्रि.वि. दर्ता नं. : ८१४४–८६

शिक्षाशास्त्र संकाय
पाठ्यकम तथा मूल्याङ्कन विभाग
श्री सूर्य नारायण सत्यनारायण मोरबैता यादब बहुमूखि क्याम्पस
सिरहा

२०७२

सिफारिस-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत सूर्यनारायण सत्यनारायण मोरबैता यादव बहुमुखी क्याम्पस सिरहाको पाठयक्रम तथा मूल्ङ्कन मूल विषय स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको 598 को विषय अन्तर्गत कोर्ष नं. ५९८ को आवश्यकता पूरा गर्ने प्रयोजनका लागि दुर्गा राज ढुङगानाले “तालिम प्राप्त शिक्षकको कक्षाकोठा शिक्षण व्यवस्थापनमा प्रभावकारिता” शीर्षकमा प्रस्तुत यो शोधपत्र मेरो प्रत्यक्ष निर्देशनमा रही तयार गर्नु भएको हो । वहाले मेहनत पूर्वक तयार पारिएका यस शोधकार्यबाट म संतुष्ट छु र यसको अन्तिम मुल्याङ्कनको लागि सिफारिस गर्दछु ।

....

जितेन्द्र कुमार यादब

सोधनिर्देशक

मिति : २०७२।११।०१

ई. सं. २०१६/०२/१३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

श्री सूर्यनारायण सत्यनारायण मौरवैता यादव बहुमुखी क्याम्पस, सिरहा

033-520387
033-520082

पत्र संख्या :
चालनी नम्वर :

स्वीकृति - पत्र

त्रिभुवन विश्व विद्यालय श्री सूर्यनारायण सत्यनारायण मौरवैता यादव बहूमुखि क्याम्पस सिरहा, स्नातकोत्तर तह दोश्रो वर्षको पाठयक्रम तथा मूल्याङ्कन विषयका छात्र दुर्गा राज ढुङगानाले "तालिम प्राप्त शिक्षकको कक्षाकोठा शिक्षण व्यवस्थापनमा प्रभावकारिता" शीर्षकमा तयार पार्नु भएको शोध पत्रलाई मूल्याङ्कन गरी यस समितिबाट स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति :

१. **कृष्णा कुमार यादब** ....
(संयोजक मूल्याङ्कन समिति)

२. **जितेन्द्र कुमार यादब** ....
(शोध निर्देशक)

३. **सह–प्राध्यापक किरणराम रंजितकार** ....
(बाहृय परीक्षक)

मितिः–

श्रीमान नियन्त्रक ज्यू, मिति :–

परिक्षा नियन्त्रण कार्यालय

त्रि.वि. बल्खु

बिषय:– शोधपत्र(थसिस) पठाएको बारे ।

महोदय,

यस विभाग अन्तगर्त शिक्षाशास्त्र स्नाकोत्तर तह [M.ED]... .... विषमा शोधपत्र लेखि मौखिक परिक्षा समेत सम्पन्न गरि सकेको निम्न लिखित विधार्थीको शाधपत्र पठाएको व्याहोरा अनुरोध छ ।

विवरण

विधार्थीको नाम:–.... ....

त्रि.वि.वि दर्ता नम्बर :– ....

नियमित दोस्रो वषको रोल नं. :– .... साल :– ....

शोधपत्र बुझाएको शीर्षक :– ....

शोधपत्र बुझाएको मिति - (ईस्वी संम्बतमा) : –

बाह्य परिक्षा भएको मिति (ईस्वी संम्बतमा) : –

पूर्णाक : – उत्तिर्णाङ्क :–

प्राप्ताङ्क :–

शोध निर्देशकको नाम :– दस्तखत :–

बाह्य परिक्षको नाम :– दस्तखत :–

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षा शास्त्र संकाय अन्तर्गत पाठयक्रम तथा मूल्याङ्कन विषयको स्नातकोत्तर तह दोश्रो वर्षको कोर्ष नं. ५९८ को आवश्यकता परिपूर्तिका लागि तयार पारिएको शोधपत्र शीर्षक "तालिम प्राप्त शिक्षकको कक्षाकोठा शिक्षण व्यवस्थापनमा प्रभावकारिता" रहेको छ । शोध प्रस्तावलाई स्वीकृत गरी प्रस्तुत शोध लेखनको अवसर प्रदान गर्नु भएकोमा श्री सूर्यनारायण सत्यनारायण बहुमुखी क्याम्पस, शिक्षा शास्त्र सङ्काय प्रति विशेष आभारी छु ।

शोधकार्यको शुरुवात देखि शोध प्रतिवेदनको अन्तिम लेखनसम्म आवश्यक सल्लाह, सुझाव र मार्ग निर्देशन दिई सहयोग पु¥याउनु हुने श्रद्धेय गुरु तथा शोध निर्देशक श्री जितेन्द्र कुमार यादब ज्यू प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । तयस्तै गरी सल्लाह, सुझाव, प्रोत्साहन एवम् मार्ग निर्देशन उपलब्ध गराई अध्ययन कार्यका लागि सहयोग पु¥याउनु हुने श्रद्धेय गुरु एवम् विभागीय शिक्षक श्री किसोर साहज्यू तथा शिक्षा शास्त्र सङ्कायका सम्पूर्ण गुरुहरु, क्याम्पस प्रमूख शिक्षा शिक्षण बिषय समितिका अध्यक्ष कृष्ण कुमार यादब लगायत शैक्षिक तालिम केन्द्र, उदयपुरका प्रमुख श्री अरबिन्द न्यौपाने ज्यू, जि.शि.का. उदयपुरका शा.अ. श्री फाल्गुनी प्रसाद काफ्ले ज्यू, प्रति आभार व्यक्त गर्दछु । सोही विद्यालयका शिक्षक शोध कार्यका लागि आवश्यक सूचना सङ्कलनका क्रममा अमूल्य सुझाव सहित तथ्याङ्क, सूचना, सहयोगी सामग्रीहरु आदि उपलब्ध गराई सहयोग पु¥याउनु हुने अध्ययन क्षेत्र अन्तर्गतका विद्यालयका श्रोत व्यक्तिहरु, विद्यालय व्यवस्थपन समितिका अधयक्षहरु, प्रधानाध्यापकहरु र शिक्षकहरु प्रति समेत हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु तथा कम्प्यूटर प्रिन्टमा सघाउो श्री ऋषि कम्पयूटर सिरहा प्रति आभारी छु ।

अन्त्यमा यस अध्ययनलाई पूरा गर्ने क्रममा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग पु¥याउनु हुने सम्पूर्ण आफन्तजनहरु, मित्रजनहरु, सहपाठी साथीहरु र शुभचिन्तक महानुभावहरुलाई हार्दिक धन्यवाद् दिंदै आफ्नो अटुट परिश्रमबाट तयार भएको यो शोधपत्र उपयोगी हुनेछ भन्ने विश्वास व्यक्त गर्दछु ।

दुर्गा राज ढुङ्गाना

विषय-सूची

क्रसं.	शिर्षक	पृष्ठ संख्या
	सिफारिस पत्र	
	स्वीकृत पत्र	
	कृतज्ञता ज्ञापन	
	शोध सार	
	विषय सूची	
	तालिका सूची	
	संक्षिप्त शब्दाबली	

परिच्छेद : एक

परिचय

१.१	अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२	समस्याको कथन	६
१.३	अध्ययनको औचित्य	७
१.४	अध्ययनको उद्देश्य	८
१.५	अनुसन्धानात्मक प्रश्न	८
१.६	अध्ययनको परिसीमा	९
१.७	शब्दावलीको परिभाषा	९

परिच्छेद : दुई

सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन तथा सैद्धान्तिक खाका

२.१	सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन	१०
२.२	सैद्धान्तिक खाका	१३
२.३	पुनरावलोकनको उपादेयता	१५

परिच्छेद : तीन

अध्ययन विधि

३.१	अनुसन्धानात्मक ढाँचा	१८

३.२ अध्ययनको जनसंख्या १८
३.३ नमुना छनोट प्रक्रिया १९
३.३.१ स्रोत केन्द्रको छनोट
३.३.२ विद्यालयको छनोट
३.३.३ उत्तरदाताको छनोट
३.४ तथ्याङ्कका स्रोतहरु २०
३.५ तथ्याङ्क संकलनका साधनहरु २१
३.५.१ अन्तर्वार्ता
३.५.२ प्रश्नावली
३.५.३ अवलोकन
३.६ तथ्याङ्क संकलन प्रक्रिया २२
३.७ तथ्याङ्क प्रस्तुतीकरण तथा विश्लेषण प्रक्रिया २२

परिच्छेद : चार

तथ्याङ्क प्रस्तुतीकरण र विश्लेषण

४.१ तालिममा सिकेका ज्ञान र सिपहहरुको कक्षाकोठाको शिक्षण व्यवस्थापनमा प्रयोगको बर्तमान अवस्था २४–३८
४.१.२ शैक्षिक सामग्रीको छनोट र प्रयागका अवस्था
४.१.३ कक्षाकोठा व्यवस्थापन प्र.अ.को धारणा सम्बन्धी विवरण
४.१.४ कक्षाकोठा व्यवस्थापनमा विद्यार्थीहरुको धारणा
४.१.५ कक्षाकोठा व्यवस्थापनमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्ययनको धारणा
४.१.६ कक्षाकोठा व्यवस्थापनमा शिक्षकहरुको धारणा
४.१.७ प्राथमिक वद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरु सम्बन्धी विवरण
४.१.८ कक्षाकोठाको सिकाई वातावरण व्यवस्था सम्बन्धी विद्यार्थीको विवरण
४.२ कक्षाकोठा व्यवस्थापनमा शिक्षकले भोग्नु परेको समस्याहरु
४.२.१ आर्थिक समस्या
४.२.२ राजनैतिक अस्थिरता

४.२.३ समन्वयको कमी
४.२.४ स्थानिय सरोकारवालाको सहभागितामा कमी
४.२.५ शैक्षिक तथा प्रशासनिक समस्या
४.२.६ विद्यार्थीहरुको विविधता
४.२.७ बहुकक्षा शिक्षण प्रणाली
४.२.८ विद्यार्थी केन्द्रित विविधद्धारा शिक्षण नहुनु
४.३ कक्षाकोठाको व्यवस्थापनमा देखिने समस्याहरुको समाधानका उपायहरु
४.३.१ आर्थिक स्रोतहरुको उचित व्यवस्थपन
४.३.२ समन्वयको बिस्तार
४.३.३ विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावकसंघको संलग्नता
४.३.४ शैक्षिक तथा प्रशासनिक पक्षलाई व्यवस्थित गर्नु पर्ने
४.३.५ नियमित पृष्ठपोषण
४.३.६ नीति नियमको समयमा कार्यान्वयन
४.३.७ शिक्षकको भूमिकामा विशेष जोड
४.३.८ विद्यालय राजनैतिक गतिविधिको अन्त्य गर्नु पर्ने
४.३.९ विद्यार्थी केन्द्रित शिक्षण विधिको प्रयोग गर्नु पर्ने
४.३.१० समाहित शिक्षणको प्रयोग

परिच्छेद : पाँच
सारांश, निष्कर्ष र प्रयोगहरु

५.१ सारांश ४०–४५
५.१.१ तालिममा सिकेका ज्ञान र सीपहरुको कक्षाकोठाको व्यवस्थापनमा प्रयोगको वर्तमान अवस्था
५.१.२ कक्षाकोठा व्यवस्थापनमा शिक्षकले भोग्नु परेका समस्याहरु
५.१.३ कक्षाकोठाको व्यवस्थापनमा देखिने समस्याहरुको समाधानका उपायहरु
५.२ निष्कर्ष
५.३ प्रयोगहरु/सुझावहरु

५.३.१ नीतिगत तह
५.३.२ अभ्यासगत तह
५.३.३ अनुसंधानात्मक तह
सन्दर्भग्रन्थसूची i-ii
अनुसूचीहरु iii-xiii